

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 1. Varia nomina Horarum Canoniarum explicantur. Cur divina mysteria symbolis & allegoriis occultarint antiqui.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

evulgatæ scriptiones id evidenter ostenderent. Psalmodiam igitur nihili æstiment fideles, quæ maximas Dei laudes continet, nostræ Religionis arcana commemorat, contemplationem nutrit, gignit amorem, perfectam orandi formam exercet, dæmones fugat, lætificat Angelos, delicias spirituales subministrat, & quamdam in terris cœlestis gloriæ felicitatem repræsentat. Væ retroactis seculis, quæ istos Theologos non tulerunt, ut admonerent Ecclesiam, ne tot cantibus, & prolixis precibus fatigaretur. Sed parco verbis. Latitant, quia malè agunt, adversarii. Nolo ego cum larvis, aut instar illius Cyclopi apud Homerum cum nemine luctari. Porrò de ortu, & excellentia sacro sanctæ Psalmodiæ jam diximus: nunc dicendum, quæ causæ à sanctis Patribus assignentur, ob quas certæ horæ ad psallendum Deo fuerint institutæ.

CAPUT II.

QUIBUS DE CAUSIS CERTÆ QUÆDAM
horæ ad psallendas Deo laudes fuerint institutæ.

§. II.

Varia nomina horarum Canoniarum explicantur. Cur divina mysteria symbolis & allegoriis occultarint Antiqui.

I. CERTOS hymnos, certamque rationem publicè laudandi Deum primi Patres Ecclesiæ divinum Officium nuncuparunt. Vocant enim officium Latini idiomatis Professores, id quod quisque debet efficere, habita ratione locorum, temporum, & personarum. Inde titulum de Officiis acceperunt libri tres Ciceronis, totidemque Ambrosii Prætulis Mediolanensis. Est etiam officium apud (a) Suetonium, honor, vel

a In Cæsare.

obsequium : Assidentem , inquit , conjurati specie officii circumsteterunt. Dicitur autem officium una immutata litera ob decorem sermonis , quasi efficium ab efficiendo , ut notat (*b*) Ambrosius. Quia verò in divinis laudibus id omne continetur , quod nobis faciendum est erga Deum , easque stasis horis persolventes debitum servitutis obsequium supremæ Majestati impendimus , idè sub hac duplici acceptione Dei laudibus Officii nomen imposuerunt Antiqui. Alii horarias preces cursum divinum vocarunt , vel à cursu solis desumpto vocabulo ; vel quia legendo , & cantando percurruntur. Sanctus (*c*) Columbanus Regule suæ caput septimum inscripsit de Cursu : S. Bonifacius Epistola 17. Speciales horas , & cursum Ecclesiæ custodiant : (*d*) Gregorius Turonensis , Exurgente Abbate cum monachis ad celebrandum cursum : (*e*) Fortunatus Pictaviensis Episcopus in vita S. Germani , S. Germanus iter agens semper nudo capite cursum recitavit , etiamsi nix , aut imber urgeret : Idem in carminibus :

Carminibus Davidico divina poemata pangens

Cursibus assiduis dulce revolvit opus.

A Græcis officium Canon dicitur : (*f*) Basilii in regulis brevioribus ; Si quis non occurrat adesse canonis psalmodiæ : Jo. (*g*) Moschus in prato spirituali , post canonem , quod Latinus vertit post officium : S. (*g*) Antiochus , Psalmodia nostra canon appellatur : sicut agricola nisi suum canonem plenum , & bonum reddiderit , in carcerem conjicitur , donec integrum persolvat debitum ; ita continget monacho , si per oscitantiam sibi præscriptum canonem transmiserit. Dicitur etiam synaxis passim apud (*i*) Cassianum à verbo *συναξαι* quod est colligere , seu congregare , quia ad psal-

b Ambros. de off. lib. 1. cap. 8. *c* Columban. reg. cap. 7. *d* Greg. Turon. l. 1. de glor. Martyrum cap. 11. *e* Fortunat. cap. 79. vita S. Germani. Idem lib. 2. ep. 10. *f* Basil. reg. brev. 147. *g* Prat. sp. cap. 27. & 40. *h* Antioch. homil. 105. *i* Cass. lib. 2. c. 10. & coll. 15. cap. 1.

lendum colliguntur in unum, & congregantur Religiosi. Eodem sensu à S. Pachomio in regula dicitur Collecta: & in vitis Patrum narrat (K) Ruffinus pulsasse diabolum aliquando nocturno tempore ad ostium cellulæ Macarii junioris, & dixisse; Surge Abba Macari, & camus ad collectam, ubi fratres ad vigilias congregantur. Et infra; Nulla sine nobis collecta agitur, nullaque congregatio monachorum. In Concilio (l) Agathensi Missa nuncupatur his verbis, In conclusione matutinarum, vel vespertinarum missarum, post hymnos capitella de psalmis dicantur. Ab alijs Psalmodia, Agenda, & Solemnitas dici solet. Sanctus autem (m) Benedictus insigni prænomine, vocat officium divinum opus Dei, opus nimirum, quod erga Deum devota mentis actione præstare debemus; opus illud, de quo scriptum est, (n) *Opus justi ad vitam*: & alibi, (o) *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter*. Et quia majores nostri tempus, & horas, quibus prædictum Officium persolvendum est, Ecclesiasticis canonibus diffinierunt; ideo canonicas horas appellamus constitutis horis regulariter celebrandas. Quam institutionem non temerè, non inconsultò sancitam secretiores causæ symbolica rationes, ac solis sapientibus revelata mysteria consecrarunt.

II. Visibilibus enim imaginibus ad divinas intelligentias pro virium nostrarum modo conscendimus, teste Dionysio (p) Areopagita. Neque aliter fas erat infirmitati nostræ lucere divinum radium, nisi sacrorum varietate velaminum opertum, & his quæ nobis familiaria sunt vestitum, quia juxta Domini sententiam illicitum est proijcere ante porcos mundam, & luciformem venustatem invisibilium margaritarum. Negabat Plato secretiora mysteria ijs communicari debere, qui animo purificati non essent, ne immunda multitudo eo-

k lib. 2. de vitis PP. cap. 29. l Concil. Agathen. cap. 30. m S. Bened. reg. c. 41. & 47. n Prov. 10. 16. o Hier. 48. 10. p Dion. Arcop. de Eccl. hier. cap. 1.

rum sanctitatem contraria, aut falsa interpretatione corrumpere. Hipparchus Pythagoricus, teste (g) Clemente Alexandrino, expulsus è Ichola fuit, quod magistri præcepta apertè scripsisset, eique tanquam mortuo columnam imposuerunt. Lyfidis hac de re elegantissimam epistolam ad ipsum Hiparchum refert (r) Bessarion Cardinalis, eamque commemorat (s) Iamblicus. Quot fabulæ, & allegoriæ ab antiquis fuerunt inventæ, ut earum involucro sublimiorem philosophiam occultarent? Metrodorus Lampfacenus, de quo Diogenes in Anaxagora, & Tatianus oratione contra Græcos, meminere, totum Homeri poëma ad allegorias traxit, quem Proclus, & Eustathius sunt imitati. (t) Strabo autem libro primo Geographiæ adversus Eratosthenem id evincit: idemque prudentissimus Scriptor (u) Plutarchus, & (x) Leo Hebræus eroticus doctor, asseverant. (y) Heraclides quoque initio libri allego- riarum in Homerum, Si quis, ait, citra philosophicam contemplationem, & allegoricum sensum Homeri carmina accipiat, non alius utique fuerit Homerus, quam Salmonus, & Tantalus, intemperantia linguæ, qui morbus est turpissimus, laborans. Legendus item de hac re Porphyrii libellus de Antro Nympharum, quem Latinum fecit vir clarus & abstrusiori sapientia singulariter præditus Lucas Holstenius. Ænigmatum sunt omnia referta, inquit (z) Tyrius, tam quæ Poëtæ, quam quæ Philosophi enuntiant: Quod enim humanæ imbecillitatis captus manifestè percipere non potest, ejus est fabula modestior interpret. Heraclitus Ephesius, (a) ut Laërtius testatur, librum de natura ex industria obscurius scripsit, ne si à vulgo passim legeretur, contemptibilis esset. Dominus Jesus, cum esset sapientia æterna, loquebatur in parabolis ad turbas, & sine (b) pa-

g Clem. Alex. lib. 5. Strom. r Bess. adv. calumn. Plat. lib. 1. cap. 2. s Iambli. de vita Pythag. lib. 1. c. 17. t Strabo 1. Geogr. u Plut. lib. de laud. Poët. x Leo dialog. 2. de amore. y Heraclid. lib. Allegor. in Homerum. z Max. Tyr. ser. 19. a Laërt. de vitis Philos. lib. 9. b Matth. 31.

rabolis non loquebatur eis, ne divina secreta passim omnibus paterent, & facilè intellecta vilescerent. Scribit (c) Ignatius ad Trallianos, se abstrusiora illis non scribere: metuo enim ait, ne vim mysteriorum minimè capientes strangulemini. Sacra mysteria, inquit Gregorius (d) Nazianzenus, apud abjectos non sunt explicanda: idem enim est, ac si quis imbecillæ auri tonitruum sonum, & solem infirmis oculis, & lacte adhuc utentibus solidum cibum committat. (e) Rabbi Moyses Ægyptius in libro, quem Directorem perplexorum inscripsit, sive de dubiis perplexis veteris testamenti, docet sapientes prohibuisse, ne quis arcana legis patefaceret. (f) Nicetas in fine commentarii ad orationem 40. Nazianzeni, Fidei, inquit, mysteria, quæ magis recondita sunt apud profanos homines, tecta, & occulta habebis, atque inviolata custodies, non aliter atque ea, quæ impressa sigillo servantur. Ipsi Reges majestatem imminui, & vulgari olim putabant, ut verbis utar (g) Latini Pacati, nisi eos intra repositum palatinæ ædis inclusos, tanquam aliquod Vestale secretum, veneratio occulta consulisset: nisi intra domesticam umbram jacentes solitudo provisa, & silentia latè conciliata vallassent. Solet nimirum ignoratio addere rebus auctoritatem, eaque est humanæ mentis imprudentia, ut quæ palam exposita sunt minoris faciat, quæ abstrusa vehementer admiretur. Hinc (h) Phalaris Agrigentinarum Tyrannus ad Ariphætum scribens; Opera tua, ait, & his quæ misimus, & longè majoribus præmijs digna sunt, mea autem perscrutari noli; nihil enim his potius, quam silentium ducimus. (i) Synesius ex Philosopho Platónico Episcopus Catholicus vetustissimum institutum esse arbitratur sub vilioris argumenti specie, quæ sunt in philosophia magna atque præstantia dissimulare, ut neque quæ difficulter inventa sunt ex hominum memo-

c Ignat. epist. 5. d Nazianz. or. 44. e R. Moyses lib. 3. cap. 1. f Nicet. ad or. 40. Naz. num. 51. g Lat. Pac. Drepanus in Paneg. Theodosii. h Phalaris epist. 16. i Synesius præf. libri de insomniis.

ria excidant, neque in profanum vulgus edita depraventur. Fabulis autem veritatem occultare, inquit & Salustius Philosophus, insipientes prohibet, ne contemnant: studiosos ut philosophentur compellit. Narra- rat Julius (l) Firmicus, quod cum Orpheus sacrorum ceremonias aperiret, nihil aliud ab his, quos initiabat in primo vestibulo, nisi iurandi necessitatem, & cum terribili quadam auctoritate religionis exegit, ne profanis auribus religionis secreta proderentur: patiuntur enim hæc omnia jaeturam, cum perditis, & desperatis animis ingeruntur. Ideo Ægyptii in ingressu templorum, teste (m) Synesio, Sphinges collocarunt, ut admonerent mystica dogmata à profana multitudo inviolata custodiri debere. Nam nec lippiens oculus, ait (n) Isidorus Pelusiota, in solis orbem aciem defigere potest, & si eam defigat, frustra id agit: nec sordida mens sanctarum rerum quicquam utiliter perscrutati potest. (o) Ozias Rex, cum sacris rebus profanas manus iniicere præsumpsisset, lepra percussus extra templum ejectus est. Gentiles quoque sacris arcere solebant profanos, ut Poëtæ passim ostendunt. (p) Virgilius enim sic canit:

— — — *Procul, ô procul! este profani.*

Conclamat Vates, totoque absistite luo.

Et (q) Silius Italicus:

Parcite pollutis contingere vincula palmis,

Et procul hinc, moneo, procul hinc quæcunq; profana,

Titus quoque (r) Calphurnius:

Ite procul, sacer est locus, ite profani.

Ovidius item (s) in Fastis:

Innocui veniant, procul hinc; procul impius esto.

Et Statius Papinius in (t) Sylvis:

Procul hinc, procul ite nocentes.

l Salust. lib. de Diis. & mund. cap. 3. Jul. Mat. Firmicus præf. lib. 7. Mathel. m Synes. de regno, & Pierius lib. 6. Hieroglyph. cap. 12. n Isid. Pel. lib. 6. ep. 304. o 2. Paralip. 26. p Virgil. 6. Æneid. q Sil. Ital. lib. 17. r Calph. e. log. 1. s Ovid. 1. Fast. t Stat. lib. 3. Sylv.

Quò etiam pertinet illa Mimorum *ἡμίονοι*
Sordere vis divina? vulgo fac palam.

III. Τὰ μυστήρια ἀπὸ τοῦ μύθου, quod est claudere, vel
 cœlare, dicta sunt, quod nequaquam revelari debeant
 his, qui sacris non sunt initiati. Omnibus autem myste-
 riis silentii fidem alim adhibitam (u) Tertullianus in
 Apologetico, & initio libri contra Valentinum demon-
 strat. (x) Aristides in Eleusinio eos arguit, qui indignè
 mysteria evulgant. (y) Apuleius in Milesiis, Sacris
 pluribus initiatus nostri, ait, sanctam silentii fidem.
 Mysterium, inquit (z) Chrysostomus, est quod nemo
 novit, quod est admirabile, quod est absconditum.
 (a) Ambrosii sententia est, ineffabilibus mysteriis nul-
 lam rem magis quadrare, quam silentium. Cui adstipu-
 latur (b) Basilius sic scribens. Qui in primordiis Eccle-
 siæ certos ritus præscripserunt Apostoli, & Patres, in
 occulto, silentioque suam mysteriis servaverunt digni-
 tatem. Sanctus quoque Joannes (c) Abbas Raythu
 docet Climacum obscurè narrasse contemplationem,
 quia noluit omnibus mysteria revelare. Qui verò ab
 ethnicis admittebantur ad sacra, mystæ, ac mystici di-
 cebantur: unde est illud apud (d) Clementem Alexan-
 drinum, & Iulium (e) Maternum Firmicum, Jeju-
 navi, potum confectum bibi, de cista accepi, factus
 sum mysticus. Nos autem ut mystæ evadamus, Iesum
 prius invocemus, qui est vera lux, quæ illuminat om-
 nem hominem venientem in hunc mundum, & sic per-
 gamus ad contuendas pro viribus sacrarum precum in-
 telligencias, pro ut illas à Patribus accepimus; & quas
 illi nobis vel per signa, vel per intelligentiæ sacratoris
 arcana tradiderunt, in quantum possumus, specule-
 mur. Levemus velum, faciem Moysi revelemus, & in-
 gressi sanctuarium videamus spiritum vitæ, qui est in

u Tertull. apolog. cap. 7. x Aristid. in Eleus. y Apul. lib. 3. z Chryf. ad Co-
 loss. or. 5. a Ambros. lib. 6. de Sacramentis. b Basil. de Spir. sancto cap. 27 c 10.
 Rayt. ad gr. 27. Climaci. Cl. d Alex. in Protreptico. e Iul. Mat. de errorib. pro-
 fan. religionum.

rotis. Veniant qui altiori mysteriorum commercio digni sunt, & solutis terrenorum affectuum calceamentis accedant ad videndum, & audiendum Deum: meminerint que scriptum, (f) *Secretum meum mihi: &* (g) *In corde meo abscondi eloquia tua: itemque; (h) Sapientiam loquimur inter perfectos.* Sed quo ausu occulta revelare poterō ingenio pauper, affectu iners; nisi tu, Iesu bone, qui potes omnia, emittas manum tuam de excelso habitaculo tuo, & introducas me in domum tuam, in locum tabernaculi admirabilis? Dedecet enim, ut (i) Arnoldus Abbas scribit, corruptum incorrupta contrectare, & purificatoriis muneribus manum apponere impuram. Tu ergo, qui potes facere mundum de immundo conceptum semine, purifica me potenti illapsu gratiæ tuæ, & clarifica me claritate interni luminis, ut supernæ tuæ lucis splendore perfusus, incerta & occulta sapientiæ tuæ percipere valeam; sacrarumque precationum mysteria explicare. Græcorum quidem Scriptores, ait (k) Epiphanius, ubi fabulosum aliquod scriptum agrediuntur, Musam aliquam invocant, non Deum. Nos autem invocamus sanctum universorum Dominum, ut adjuvet paupertatem nostram, & inspiret Spiritum sanctum suum, ut nihil adscititium in promissum scriptum comportemus, atque hoc ipsum petentes nostræ insufficientiæ nobis conscii, juxta fidei mensuram, ac proportionem ipsum nobis largiri obsecramus.

M E T R V M I I I.

*M*ystica sacrarum penetralia pandere rerum,
 Atque adyton referare poli, perfusa superno
 Lumine mens gestit. Procul hinc gens vana recedat,
 Que residem, tetraque animum caligine mersum
 Tollere nescit humo, scelèrum devincta catenis.
 Si nihil ad vestros cœli mysteria mores,

f Isaïæ 24. 16. g Psal. 118 h 1. ad Cor. 2. 6. i Arnold. de 7. verbis cap. 3.
 k Epiphanius initio Panarij.

Sanctaque religio, pietasque, & Numina spectant;
 Parcite pollutis hac scripta evolvere d' xtris,
 Parcite vulgus iners, dira plebs conscia culpa,
 Cui fixum stat corde nefas, quam vulnere fædo
 In Bacchi Venerisque luem malus impulit error.
 Non hic obscuris rerum primordia pando
 Nature è claustris: non hic digesta per annum
 Tempora, non Thebas, non alii sidera cæli
 Concino diversos hominum variantia casus:
 Non freta fatidica primum sulcata carine,
 Non stygij raptoris equos, non posula Circes,
 Non clarum Æacidem, formidatumque noverca
 Amphitryoniadem, miseraque incendia Troje.
 Non refero hic varias subeuntia corpora formas,
 Non sylvas, viridesque plagas, Veneresque, jocosque.
 Hæc, pereant, quicumque colunt. Mibi splendida ab alto
 Lux nitet, & divo jam cor perfunditur æstu.
 Ecce Deus, Deus ecce venit, procul este profani:
 Este procul, nocuos procul hinc averte vultus.
 At vos sanctæ anime, solide pietatis alumne,
 Quas amor, & summi perstringit Numinis horror,
 Vos precor hic paucas perituri temporis horas
 Conterere, & mecum veterum vestigia Patrum
 Certa sequi. Dignas, Deus est, cui pangere laudes
 Legibus hic doceo sacris, quem justa per orbem
 Terra colit, celebratque polus, manesque tremiscunt.

§. II

Prima ratio institutionis horarum ex Divo Cypria-
 no. Secunda ex Amalario Fortunato, &
 Honorio Augustodunensi.

I. **P**rimam rationem mysticam, ob quam horaria
 preces sunt instituta, eloquentissimus (l) Cypria-
 nus assignat his verbis. In orationibus celebrandis in-

l Cyprianus lib. sive serm. de orat. Dominica propè finem.